

Hot och våld mot förtroendevalda och medarbetare - uppföljning

Hot och våld mot förtroendevalda och medarbetare - uppföljning

Bakgrund

Regionens revisorer ansvarar för att genomföra årlig granskning av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har regionens revisorer utarbetat dokumentet "Granskningsstrategi" i vilket beskrivs de områden som revisorerna främst ska fokusera på under innevarande mandatperiod. Utifrån granskningsstrategin gör revisorerna årligen en riskbedömning, som utgör underlag för dokumentet "Revisionsplan 2021". I dokumentet ingår bland annat en uppföljning avseende regionens arbete med att förebygga och hantera hot och våld mot förtroendevalda och medarbetare.

Hot och våld och är företeelser som förekommer i samhället. Hälso- och sjukvården och regionens övriga verksamheter utgör i detta sammanhang inget undantag. Hot och våld förekommer även inom regionens verksamheter riktade mot förtroendevalda och personal. Händelserna handlar om verbala hot men även situationer med fysiskt våld.

Vissa verksamheter inom regionen och dess personal exponeras regelbundet för risker att konfronteras med hotfulla eller våldsamma situationer medan andra är mer förskonade. Vidare kan man notera att våld och hot blir mer och mer en del av den dagliga arbetssituationen. Detta gäller bland annat sjukhusens akutmottagningar, ambulansverksamheten, den psykiatriska verksamheten samt inom kollektivtrafiken. I de fall då sjukvården i vissa delar bedrivs i hemmet kan också riskbilden bli en annan.

Det finns även risk att mötas av hot eller våld inom andra verksamheter med regelbunden kontakt med allmänhet och patienter. Arbetsgivarens skyldighet att förebygga hot och våld framgår bland annat av Arbetsmiljöverkets föreskrift "Våld och hot i arbetsmiljön" AFS 1993:2. Regionen har i sin riktlinje "Våld och hot", fastställd av regiondirektören, givit verksamheterna underlag och förutsättningar för att ta fram egna rutiner så att risk för hot och våld på arbetsplatsen minimeras.

Revisorerna genomförde år 2017 en förstudie i vilken de konstaterade att det inte fanns politiskt fastställda styrdokument för arbetet med att motverka våld och hot om våld mot medarbetare och förtroendevalda. Det hade heller inte skett någon systematisk återkoppling till dåvarande landstingsstyrelsen avseende det arbete som bedrevs inom det aktuella området.

Revisorerna ansåg att landstingsstyrelsen borde överväga att utarbeta och fastställa ett styrdokument avseende landstingets arbete för att motverka våld och hot om våld.

Revisorerna beslutade utifrån den genomförda förstudien att avvakta med en fördjupad granskning till dess att ett politiskt fastställt styrdokument finns på plats inom det aktuella området.

Sedan den förra granskningen genomfördes har Regionfullmäktige fastställt en riktlinje avseende våld och hot om våld mot förtroendevalda.

Efter den föregående granskningen har Regiondirektören fastställt en riktlinje ”Våld och hot”. Utifrån riktlinjen har HR-direktören fastställt en övergripande rutin ”Hot och våld”.

Syfte

Syftet med denna uppföljning har varit att bedöma om regionstyrelsen säkerställt att regionens arbete med att motverka hot och våld inom regionens verksamheter är ändamålsenligt. I uppföljningen ingick även att se i vilken utsträckning Regionstyrelsen följt upp arbetet samt om de synpunkter som framfördes i revisorernas tidigare granskningar åtgärdats.

För att uppnå syftet med uppföljningen har följande revisionsfrågor formulerats:

- Vilka styrdokument har utfärdats avseende hot och våld?
- Vilken instans har beslutat om styrdokumentet?
- Hur bedrivs det förebyggande arbetet mot hot och våld i regionens verksamheter och överensstämmer det med vad som framgår av beslutade styrdokument?
- Har åtgärder vidtagits med anledning av revisorernas granskning 2017?
- Har Regionstyrelsen följt upp om styrdokumentet efterlevs?

Avgränsning

Granskningen har avgränsats till en uppföljning.

Revisionskriterier

Uppföljningen har skett utifrån aktuella lagar och föreskrifter såsom Arbetsmiljöverkets föreskrift ”Våld och hot i arbetsmiljön” AFS 1993:2, samt regionens regler och anvisningar inom området. Revisionskriterier är också beslut fattade av Regionfullmäktige samt de styrdokument som fullmäktige fastställt.

Ansvarig nämnd

Regionsstyrelsen är ansvarig nämnd.

Metod

Uppföljningen har genomförts genom granskning och analys av dokument samt genom intervjuer med berörda tjänstemän.

Granskningens resultat

Styrdokument

Regionfullmäktige fastställde 2019-04-13 dokumentet ”Riktlinje vid våld och hot om våld mot förtroendevalda” i vilket bland annat anges att regionens arbete med att förebygga våld och hot om våld mot förtroendevalda ska ske systematiskt. I riktlinjen fastslår Regionfullmäktige också att våld och hot om våld riktat mot förtroendevalda samt offentliga sammanträden innebär ett allvarligt hot mot demokratin och den demokratiska beslutsprocessen.

Riktlinjen gäller tills vidare och omfattar en rutin samt fyra checklistor. Ordföranden i nämnder och styrelser, samt gruppleddare, ansvarar för att riktlinjen, rutinen och checklistorna blir kända för de förtroendevalda samt att den följs.

I riktlinjen definieras förtroendevald som en person som, vid tidpunkten för händelsen, har ett politiskt uppdrag för sitt parti i Region Värmlands fullmäktige, nämnder, beredningar eller styrelser. Dessutom definieras vad som i riktlinjen anges vara: *Otillåten påverkan, Hot, Hatbrott, Trakasserier* samt *Våld*.

Vidare beskrivs det förebyggande arbete i form av information till och utbildning av förtroendevalda i samband med ny mandatperiod. En redogörelse av regionens säkerhetsorganisation och dess uppdrag ingår också i riktlinjen.

I riktlinjens avslutande stycke anges att alla former av hot och våld ska polisanmälas.

I den rutin som finns bilagd riktlinjen anges att förtroendevalda själva ska göra en riskanalys av sin vardagssituation. Med hjälp av checklista i riktlinjens bilaga kan den förtroendevalda identifiera och bedöma risker i vardagen.

Rutinen tar också upp följande:

Sociala medier där förtroendevalda uppmanas att kritiskt granska sitt agerande i sociala media.

Försändelser om man får en misstänkt postförsändelse ska man kontakta säkerhetsansvarig inom partiet och om det inkommer försändelse med misstänkt farligt innehåll skall man genast kontakta polis och regionens säkerhetschef.

Internet om hot inkommer via mejl, sociala medier eller motsvarande skall en skärmdump tas som bevis. Även här ska säkerhetsansvarig inom partiet kontaktas för vidare bedömning om säkerhetsåtgärder.

Telefonhot Om hot framförs via telefon, ska man vara uppmärksam på röst m.m. samt anteckna allt som sagts och intrycken av personen och om det är möjligt försök att spela in samtalet. Kontakta säkerhetsansvarig inom partiet för vidare bedömning.

Hot vid sammanträden regionfullmäktiges ordförandes ansvarar för ordningen vid fullmäktigesammanträdet. Innan sammanträdet öppnas ska ordföranden informera ledamöterna om utrymningsvägar samt uppsamlingsplats vid det aktuella sammanträdet. Ordföranden har rätt att visa ut den som uppträder störande och inte rättar sig efter tillsägelse.

Beslut om säkerhetskontroll enligt lag (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting får kommuner och landsting anordna säkerhetskontroll vid sina offentliga sammanträden om det finns anledning att misstänka att brott som medför fara för någons liv, hälsa, frihet eller omfattande skadegörelse på egendom i samband med sammanträdet. Då misstanke om hot och våld av det slag som anges i 1 § lagen om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden föreligger så genomförs en hotbilda-bedömning, denna bedömning görs av ordförande i samverkan med regionens säkerhetschef.

Hot i samband med resor Förtroendevalda reser i sina uppdrag även till andra länder och riskerna vid dessa resor varierar mellan olika länder och även mellan olika orter inom ett land. En checklista har utformats som ska utgöra ett stöd för regionens förtroendevalda och förenkla förberedelser innan och beredskap under tjänsteresa i händelse av kris.

Incidentrapportering Vid de fall en incident inträffat ska incidenten rapporteras enligt bilagd mall för incidentrapportering.

Som bilaga till riktlinjen finns även fyra checklistor för hur den förtroendevalde ska agera och vilka åtgärder som ska vidtas i olika situationer. De fyra checklistorna avser: *egen riskanalys, hot vid sammanträde, personliga säkerhet vid tjänsteresa* samt *incidentrapportering*.

När det gäller regionens hantering av hot och våld mot anställda finns en riktlinje ”Våld och hot”, fastställd av regiondirektören. I riktlinjen anges att ”Det är viktigt att varje arbetsplats har fungerande och väl inövade rutiner för att kunna hantera en hot- eller våldssituation, samt att arbeta förebyggande med dessa”. Syftet med riktlinjen och den framtagna regiongemensamma rutinen (se nedan) är att ge verksamheterna underlag och förutsättningar för att ta fram egna rutiner så att risk för hot och våld på arbetsplatsen minimeras.

Det finns en rutin ”Hot och våld” framtagen och fastställd av HR-direktören. I rutinen anges att ett systematiskt säkerhetsarbete är en del i det systematiska arbetsmiljöarbetet och rutinen baseras på Arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter och gäller för samtliga Region Värmlands medarbetare. Rutinen syftar till att genom god handlingsberedskap säkerställa en trygg och säker arbetsmiljö för Region Värmlands medarbetare oavsett arbetsplats. Detta skall uppnås genom ett systematiskt och förebyggande arbetsmiljö- och säkerhetsarbete som skall ge medarbetarna de kunskaper och färdigheter som krävs för att hantera en eventuell hot- och våldssituation.

Svar på revisionsfrågor

- *Vilka styrdokument har utfärdats avseende hot och våld och vilken instans har beslutat om styrdokumentet?*

Som nämnts ovan har Regionfullmäktige fastställt ”Riktlinje vid våld och hot om våld mot förtroendevalda”. Till riktlinjen finns en bilaga som innehåller en checklista och en förteckning över potentiella riskområden (se ovan).

Regiondirektören har fastställt en riktlinje ”Våld och hot”, som avser regionens anställda (se ovan).

HR-direktören har fastställt en rutin ”Hot och våld” som också avser regionens anställda (se ovan).

- *Hur bedrivs det förebyggande arbetet mot hot och våld i regionens verksamheter och överensstämmer det med vad som framgår av beslutade styrdokument?*

I riktlinjen som avser förtroendevalda anges bland annat att det i det förebyggande arbetet ingår att förtroendevalda, i samband med ny mandatperiod, ges information och utbildning avseende säkerhetsfrågor. I den rutin som finns bilagd riktlinjen anges att de förtroendevalda själva ska göra en riskanalys av sin vardagssituation. Med hjälp av checklista i riktlinjens bilaga kan den förtroendevalda identifiera och bedöma risker i vardagen.

I den riktlinje som fastställts av regiondirektören som avser anställda anges att förebyggande säkerhetsarbete handlar om att aktivt ligga ”steget före” och att genom regelbundna riskanalyser skapa rutiner och handlings- och åtgärdsplaner för de hot- och våldssituationer som kan uppkomma på arbetsplatsen.

I bilaga till chefernas anställningsavtal anges att cheferna har ansvar för att tillse att medarbetarna har tillräcklig utbildning och information och att de fått tillräckliga instruktioner för att kunna utföra arbetet säkert och med tillfredsställande trygghet.

I maj 2021 kommer en medarbetar- och säkerhetsenkät att genomföras. Enkäten ska ge svar på hur medarbetarna upplever sin arbetsituation bland annat ur ett säkerhetsperspektiv.

I Regionplan 2021 finns inte arbetet med att förhindra hot och våld och inte heller regionens säkerhetsarbete med specifikt. Därmed torde ingen särskild uppföljning av säkerhetsarbetet och arbetet med att förhindra hot och våld ske.

- *Har åtgärder vidtagits med anledning av revisorernas granskning 2017?*

Revisorerna påpekade i förstudien 2017 att det inte fanns politiskt fastställda styrdokument för arbetet med att motverka våld och hot om våld mot medarbetare och förtroendevalda. Revisorerna ansåg att landstingsstyrelsen borde överväga att utarbeta och fastställa ett styrdokument avseende landstingets arbete för att motverka våld och hot om våld.

Revisorerna noterade också att det inte skett någon systematisk återkoppling till dåvarande landstingsstyrelsen avseende det arbete som bedrevs inom det aktuella området.

Regionfullmäktige har fastställt ”Riktlinje vid våld och hot om våld mot förtroendevalda” (se ovan).

Regiondirektören har fastställt en riktlinje ”Våld och hot”, som avser regionens anställda (se ovan).

HR-direktören har fastställt en rutin ”Hot och våld” som också avser regionens anställda (se ovan).

- *Har Regionstyrelsen följt upp om styrdokumentet efterlevs?*

I den tidigare genomförda förstudien noterade revisorerna brister i återkopplingen till styrelsen när det gäller arbete för att motverka våld och hot om våld.

I föreliggande uppföljning kan vi, av Regionstyrelsens protokoll för år 2020, inte se att det skett någon återrapporering/återkoppling till styrelsen av styrdokumenterna ”Riktlinje vid våld och hot om våld mot förtroendevalda” eller riktlinjen ”Våld och hot”.

Sammanfattande bedömning och slutsatser

Vår bedömning är att fastställda styrdokument inom det aktuella området nu finns på plats. Styrdokumenterna är beslutade på behörig nivå och bedöms omfatta ändamålsenliga instruktioner och tillämplig information.

Av protokoll och övrigt underlag framgår inte att det skett någon systematisk återkoppling till den politiska nivån avseende det arbete som bedrivs för att motverka hot och våld inom Region Värmlands verksamheter.

Rekommendationen från den föregående granskningen kvarstår; att Regionstyrelsen bör tillse att styrelsen får en systematisk återkoppling avseende det arbete som bedrivs för att motverka hot och våld i Region Värmland.

Johan Magnusson
Certifierad kommunal yrkesrevisor